

EESTI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLL

ARETUSLOOMA PÕLVNEMIS- JA JÕUDLUSANDMETE KOGUMISE, NENDE ÕIGSUSE KONTROLLIMISE, TÖÖTLEMISE JA SÄILITAMISE KORD

1. Seaduslik alus

Eesti tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, eesti tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogrammile, sh Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise korrale ning Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnustamise korrale, FEI määrustikule.

2. Eesmärk

Jõudluskontrolli eesmärgiks on hobuste välimiku, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, töötlemine, võrdlemine, analüüsimine ning säilitamine nende aretusliku ja geneetilise väärtuse hindamiseks. Hobuste hindamine ja võrdlemine ning nende põlvnemisandmete kõrvutamise võimaldavad hinnata nende aretuslikku väärtust. Võrdleva analüüsi tulemuslikkuse seisukohast on oluline, et jõudluskontrollis osaleks võimalikult suur osa populatsioonist. Jõudluskontrolli üheks eesmärgiks on aretajatele nende valikute tegemiseks vajaliku analüüsi andmine. Eesti tõugu hobuste jõudluskontrollil kogutavad andmed kannavad olulist eesmärki tõu säilitamise, seejuures tema geneetilise mitmekesisuse säilitamise ja parandamise seisukohast.

3. Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema aretusliku ja geneetilise väärtuse hindamiseks;

Jõudlusandmed on jõudluskontrolli läbiviimisel kogutud andmed

- hindamistulemused noorhobuste ja suguhobuste ülevaatustel
- hindamistulemused muudel katsetustel (kasutustestid ratsa ja rakendis, veokatsed, töökatsed, võõrratsaniku testid)
- ratsaspordi võistluste tulemused

Suguhobune – täkk või mära

Noorhobune – 2-7 aastane mära, täkk või ruun

Piirkondlik ülevaatus – ühe päeva jooksul sama hindamiskomisjoni poolt lähipiirkonnas (70km raadiuses) läbiviidud noorhobuste jõudluskontroll

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste ülevaatus

4. Jõudluskontrolli alustamise tingimused

Jõudluskontrolliga on tegu juhul, kui antakse hinnang varsa arengule ja üldmuljele, hinnatakse noorhobuseid või suguhobuseid, katsetatakse hobuseid käesoleva korra ja juhendiga määratud tarbehobuse katsetel, võõrratsaniku testil, vabahüpete testil või ratsaspordivõistlustel.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Tõugu Hobuse Kasvatajate ja Aretajate Seltsi (EHKAS) poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. EHKASE juhatus võib vajadusel kutsuda hindama ka asjatundjat, kes ei ole EHKASE poolt tunnustatud hindajate nimekirjas.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1. varsa areng ja üldmulje. Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.
2. kahe kuni seitsme (varasem: kuue) aastaste noorhobuste hindamine. Hindamine toimub vastavalt Noorhobuste hindamise juhendile.
3. suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaatusel, võimalusel koos järglaste hindamisega;
4. eesti tõugu tarbehobuste katsed (tarbehobuse ratsa ja rakendikatsed, veokatsed, töökatsed). Katsed toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele eesti tõugu hobustele.
5. võõrratsaniku test. Test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.
6. ratsaspordivõistlused. Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi, mis järgivad Eesti Ratsaspordi Liidu (ERL) poolt vastu võetud põhimõtteid ja juhendeid.

Kõigile etappidele lubatakse nii takke, märasid kui ruunasid. Ruunade ja ka enamuse täkkude ning märade jõudluskontrolli eesmärgiks on nende vanemate jõudluspärilikkuse ning aretusväärtuse kindlakstegemine. Piirkondlikel ja kohalikel ülevaatusel hinnatakse võimalikult kõiki Eesti tõugu hobuseid, lõppülevaatusel kutsutakse piirkondlike ülevaatusete paremad või muude näitajate poolst oma väärtust näidanud hobused.

5. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;
2. kuni 7 aastaste noorhobuste hindamine;
3. suguhobuste hindamine – alates kuuendast eluaastast;
4. eesti tõugu tarbehobuste katsed alates kolmandast eluaastast;
5. võõrratsaniku test - alates kolmandast eluaastast;
6. ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

6. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Hobuste jõudlusandmed registreeritakse ülevaatuste ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse eesti tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinul hobusel võib olla põlvnemistunnistus). EHKAS tunnustab ka teiste eesti tõugu hobuste tõuraamatupidajaks tegevusloa saanud aretusühingute protokollitud jõudlusandmeid, aga EHKASi jõudluskatsete tulemusi arvestatakse prioriteedilt esimestena.

Jõudluskatsete algdokumendid kogutakse ja säilitatakse EHKASi büroos. Võistlustulemuste andmete registreerimisel kasutatakse lisaks EHKASi poolt kogutud andmetele veel Eesti Ratsaspordi Liidu andmebaasis olevaid andmeid (hobuse omaniku taotlusel ka teiste FEI liikmesorganisatsioonide ametlikke võistlustulemusi).

7. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Eesti tõugu hobuste hindamise juhend (lisa 1)
- Hindamisleht (lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (lisa 3)
- Hindamislehed (lisa 4 ja lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Hindamisleht (lisa 7)
- Hobuste sõidu-ja veokatsete eeskiri ja juhend (lisa 8 ja lisa 9)
- Tarbehobuste katsete juhend ja skeem (lisa 10)
- Tarbehobuste katsete hindamise leht (lisa 11)

Eesti Ratsaspordi Liidu võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

8. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise meetodika, indeksid

Jõudlustunnuste geneetilist hindamist ja indeksite arvutamist piirab hobuste väike arvukus, puudub jõudlustunnuste geneetilise hindamise metoodika. Eesti tõu geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

9. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Välimiku tunnuste geneetilist hindamist piirab hobuste väike arvukus. Eesti tõu välimiku tunnuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

10. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise metoodika

Nõuded eesti hobuse tüübile ja välimikule on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmised: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmised (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, külj- ja tagantvaates.

On soovituslik, et hobusel on tehtud enne finaalulevaatust tervisekontroll. Tervise või pärilike vigadega hobuseid ei hinnata. Hobust, kellel esineb mõigaslugu, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Piirkondlikel ülevaastustel ja finaalulevaastustel hinnatakse järgmiseid valiku tunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp ja hüpe (finaalulevaastusel täkkudel kohustuslik)
- g) üldmulje

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsanikuga:

1. samm
2. traav
3. galopp
4. hüpe (omaniku soovil)
5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

1. galopp

2. hüppevõime
3. hüpestiil
4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärane, veatu
- 9 = väga hea
- 8 = parem kui hea
- 7 = hea
- 6 = keskmine, piisav
- 5 = rahuldav
- 4 = mitterahuldav
- 3 = halb
- 2 = väga halb
- 1 = mittearvestatav
- 0 = hindamata

11. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus. Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja. Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu- ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. hobuse pass
2. hindamislehed
3. jõudluskatsete protokollid

Andmeid säilitatakse tähtajatult ning on kättesaadavad EHKASi büroos, kodulehel ja/või aastaraamatus.

12. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine on tähtjatu, kontroll ja vastutus lasub EHKASi juhatusel.

13. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse

Eesti hobuste jõudluse määramiseks vajalikke analüüse laboratooriumites ei teostata.

14. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Seaduslik alus „Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise korrale“ on toodud aretusprogrammi „Õiguslikud alused“ osas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides ning peale jõudluskatseid 14 päeva jooksul Seltsi kodulehel ja/või aastaraamatus.

Kõigi jõudluskatsete tulemused kantakse omaniku soovil hobuse passi.

Avalikustamise kontroll lasub EHKAS juhatusel.

15. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistus

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti hobuste säilitus- ja aretusprogrammist, koolituse kestvus otsustatakse koolitaja poolt.

EHKAS väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse (lisa 12), kus on kirjas jõudlusandmete koguja tunnistuse kehtivuse aeg. Enne kehtivusaja lõppu võib kehtetuks tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistuse juhatus otsusega.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab EHKASi juhatus.

Andmeid säilitatakse tähtajatult ja kontrolli teostab EHKASi juhatus.